

Түркітану кафедрасының профессоры, филология ғылымдарының докторы

Ескеева Мағрипа Қайнарбайқызы
филология ғылымдарының
докторы, Түркітану кафедрасының
профессоры

Байланыс мәліметтері:
Эл.почта: yeskeyeva_mk@enu.kz
Моб.: +77011512080

Ғылыми дәрежесі, ғылыми мектебі:

Филология ғылымдарының докторы, 10.02.06 – түркі тілдері.
2007 ж. – ҚР ҰҒА А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты жанындағы Д.53.38.01 Диссертациялық кеңес.
1984 ж. – С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университеті филология факультеті.

Ғылыми қызығушылығы:

түркология – түркі тілдерінің тарихы; көне түркі жазба ескерткіштерінің тілі; түркі жазба ескерткіштерінің лингвофилософиялық қырлары; түркі тілдерінің салыстырмалы-тарихи грамматикасы; шағын санды түркі халықтары тілінің лингвоэкологиясы; қазақ тілінің тарихи грамматикасы.

Ғылыми жобалары:

2009-2010 жж. – «Ж.Баласағунидың «Құдатғу біліг» ескерткіші тілін зерттеудің теориялық-методологиялық негіздері». ҚР БҒМ әл-Фараби атындағы ҚазҰУ; 2010 ж. – «Әлем қазақтары: алыс және жақын шетелдердегі қазақ тілінің даму үдерісі» ҚР БҒМ Ш.Уәлиханов атындағы КМУ; 2010 ж. – «Түркітанудың теориялық-методологиялық негіздері». ҚР БҒМ Ш.Уәлиханов атындағы КМУ; 2010-2013 жж. «Қазақ тілінің қалыптасу тарихы» ҚР «Алдаоңғар» мәдениетті дамыту қоры; 2011 ж. – «Көне түркі ескерткіштері тілінің морфонологиялық сипаты». ҚР БҒМ Түркі академиясы; 2011 ж. – «Орта Азия халықтары дәстүрлі мәдениетін этно-лингво-контактологиялық аспектіде зерттеу». ҚР БҒМ Түркі академиясы; 2012 ж. – «Түркі терминологиясы және лексикографиясы». ҚР БҒМ Түркі академиясы; 2012 ж. – «Көне түркі жазба ескерткіштерін зерттеудің теориялық-методологиялық негіздері». ҚР БҒМ Түркі академиясы; 2013 ж. – «Түркі тілдерінің салыстырмалы лексикологиясының теориялық және қолданбалы мәселелері» ҚР БҒМ Түркі академиясы; 2014 ж. – «Түркі тілдерінің тарихы: лексика-грамматикалық құрылым (компаративистиканың заманауи жетістіктері негізінде)». ҚР БҒМ Түркі академиясы; 2015-2017 жж. – «Түркітілдес мемлекеттердің жоғары білім жүйесіндегі ықпалдастық: лингвистикалық түркітану бойынша ортақ оқулықтар кешені». ҚР БҒМ Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ; 2020-2022 жж. – «Рухани құндылықтарды жаңғыртудың паремиологиялық көздері: түркі мақал-мәтелдерін зерттеудің қолданбалы аспектісі» ҚР БҒМ Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ(жетекші).

<p>Іс тәжірбиесі:</p> <p>2014 жылдан қазіргі уақытқа дейін Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ түркітану кафедрасының профессоры; 1984-1993 жж. – Қазақ Совет Энциклопедиясы Бас редакциясының кіші ғылыми редакторы; 1993-1999 жж. – Абай атындағы Алматы Мемлекеттік университетінің оқытушысы; 1999-2000 жж. – Сейфуллин атындағы Ақмола аграрлық университеті қазақ тілі кафедрасының оқытушысы; 2000-2011 жж. – Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде доцент, профессор; 2011-2014 жж. ҚР БЖҒМ Түркі Академиясының жетекші ғылыми қызметкері.</p>	<p>Оқитын курстары: «Түркі филологиясына кіріспе», «Түркі жазба ескерткіштерінің тілі», «Түркі тілдерінің салыстырмалы-тарихи грамматикасы», «Руникалық жазба ескерткіштерінің тілі».</p>
<p>Марапаттары</p> <p>"Қазақстан Республикасы ЖоО-ның үздік оқытушысы – 2008»; "Қазақстан Республикасы ЖоО-ның үздік оқытушысы -2015"; Қазақстан халықтары Ассамблеясының «Бірлік» Алтын медалі (12.12.2019 ж.); «Қазақстан халықтары Ассамблеясына – 25 жыл" мерейтойлық медалі (03.07.2020 ж.); «Мейірім» төсбелгісі (15.10.2020 ж.); Медаль «Оңтүстік Қазақстан облысына сіңірген еңбегі үшін" медалі (05.05.2018 г.) 4.</p>	<p>Жарияланымдары (таңдамалы):</p> <p>Тарихи дыбыс өзгерістері. Монография.–Астана: ЕҰУ, 2003.–197 б.; Көне түркі және қазіргі қыпшақ тілдерінің моносиллабтық негізі.Монография. –Алматы: Арыс, 2007.–355 б.; Түркі тілдері жүйесіндегі қазақ тілінің тарихи орны.Монография. –Астана: Кантана Пресс, 2011.–421 б.; Көне түркі жазба ескерткіштерінің лингвофилософиялық негізі. Монография. – Астана: Сарыарқа, 2011.–319 б.; Көне түркі жазба ескерткіштері тілінің морфологиялық жүйесі. Монография. –Астана: Prosper Print, 2014. –336 б. (Авт. бірлестікте: Түймебаев Ж., Ескеева М.); Қазақ тілінің шығу тарихы. Ұжымдық монография. I том (2 кітап). –Алматы, 2013. I К. –450 б. II К. –440 б. (Авт. ұжым: Сағындықұлы Б., Ескеева М., Досжан Р., Сабыр М., Сүйеркүл Б.); Түркітанудың тарихи-лингвистикалық негіздері. Оқулық.–Астана: ЕҰУ, 2015. –515 б. (Авт. бірлестікте: Түймебаев Ж.); Қазақ жазуының тарихи негіздері. Оқу құралы. –Астана: ЕҰУ, 2002.–125 б.; Түркі филологиясына кіріспе. Кредиттік технология. Оқу құралы.–Астана: ЕҰУ, 2004. –144 б.; Лингвистикалық түркітану. Оқу-әдістемелік құрал.–Астана: ЕҰУ, 2015.–173 б. (Авт. бірлестікте: Түймебаев Ж., Ескеева М., Сағидолда Г.); Binary-opposition relations and language representants between concepts in the language of the ancient turks // Turkic almanac. –Astana: Turkic Academy, 2012. –P. 360-374; V model forms in the monosyllabic system of Turkic languages // Nemzetközi Czuczor-Fogarasi konferencia. Budaörs, 2012. – P.205-211; Sarı Uygurlar. Tehlikedeki diller–Türk dilleri. Journal of endangered languages-turkic languages/Cilt/volume 2, yaz/Summer 2013.–S.103-145 (ortak yazar: Sagydolda G.); Türkolojinin Tarihi Dilbilimsel Esasları.–Алматы: Қазығұрт, 2017. –456 s. (Tümebayev J.,Eskeyeva M); Қазақ және қарақалпақ тілдерінің салыстырмалы грамматикасы. – Алматы: Қазығұрт, 2018.– 248 б.(Түймебаев Ж.,Ескеева М.,Абдиназимов Ш.); Қазақ және башқұрт тілдерінің салыстырмалы грамматикасы. – Алматы: Қазығұрт, 2018.– 270 б.(Түймебаев Ж., Ескеева М.,Усманова М.); Мәңгілік ел идеясын дамытудың лингвистикалық негіздері. –Алматы: Қазығұрт, 2017. – 360 б. (Түймебаев Ж.,Ескеева М.,Сағидолда Г.); Түркі тілдерінің салыстырмалы-тарихи грамматикасы. – Алматы: Қазығұрт, 2017. –370 б.(Түймебаев Ж.,Сағидолда Г.,Ескеева М.); Түркістан – руханият бесігі. Лингвистикалық- өлкетанымдық энциклопедия. Бірінші кітап. –Алматы: Нұрнама, 2018. –480 б. (Қожа М., Сағидолда Г., Ескеева М., Турсын Х. т.б); Türkistan maneviyat beşisi. Bölgesel-dilbilim ansiklopedisi.İkinci</p>

	<p>kitap. – Nur-Sultan: Nurnama, 2019. –480 s.(Kozha M., Tursun H., Yeskeyeva M., Sagidolda G., e.t) т.б.</p>
--	--

Профессор кафедры тюркологии, доктор филологических наук

**Ескеева Мағрипа
Қайнарбайқызы**

Доктор филологических наук,
профессор кафедры тюркологии

Контактные данные:

Эл.почта: yeskeyeva_mk@enu.kz
Моб.: +77011512080

Ученая степень, научная школа: Доктор филологических наук, 10.02.06 – тюркские языки. Диссертационного совет Д.53.38.01 при Институте языкознания им А. Байтурсунова НАН РК. 1984 г. – Казахский государственный университет им. С.М.Кирова, филологический факультет.

Научные интересы: тюркология – история тюркских языков; язык древнетюркских письменных памятников; лингвофилософские аспекты языка тюркских письменных памятников; сравнительно-историческая грамматика тюркских языков; лингвозкология малочисленных тюркских этносов; историческая грамматика казахского языка.

Научные гранты: 2009-2010 гг. – «Теоретико-методологические основы исследования языка письменного памятника Ю. Баласагуни «Кудатгу билиг». МОН РК КазНУ им.Аль-Фараби; 2010 г. – «Язык казахов мира: процесс развития казахского языка ближнего и дальнего зарубежья» МОН РК КГУ им. Ч.Уалиханова; 2010г. – «Теоретико-методологические основы тюркологии». МОН РК КГУ им. Ч.Уалиханова; 2010-2013 гг. «История формирования казахского языка». РК Фонд развития культуры «Алдонгар»; 2011 г. – «Морфонологическая характеристика языка древнетюркских памятников». МОН РК Тюркская академия; 2011 г. – «Традиционная культура народов Центральной Азии в этно-лингво-контактологическом аспекте исследования» МОН РК Тюркская академия; 2012 г. – «Тюркская терминология и лексикография». МОН РК Тюркская академия; 2012 ж. – «Теоретико-методологические основы исследования древнетюркских письменных памятников» МОН РК Тюркская академия; 2013 г. – «Теоретико-прикладные проблемы сравнительной лексикологии тюркских языков». МОН РК Тюркская академия; 2014 г. – «История тюркских языков (на основе достижений современной компаративистики)» МОН РК Тюркская академия; 2015-2017 гг. – «Взаимовлияние тюркоязычных государств в системе высшего образования: общий комплекс учебников по лингвистической тюркологии», МОН РК ЕНУ им. Л.Н.Гумилева; 2020-2022 гг. – «Паремиологические истоки возрождения духовных ценностей: прикладные аспекты исследования тюркских пословиц и поговорок» МОН РК ЕНУ им. Л.Н.Гумилева.

Читаемые курсы: «Введение в тюркскую филологию», «Язык тюркских письменных памятников», «Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков», «Язык рунических письменных памятников».

Профессиональный опыт:

<p>2014 г. – настоящее время, профессор кафедры тюркологии; 1984-1993 гг. – младший научный редактор главной редакции Казахской Советской Энциклопедии; 1993-1999 гг. преподаватель кафедры практического казахского языка АГУ имени Абая; 1999-2000 гг. – преподаватель кафедры казахского языка Акмолинского аграрного университета им. С.Сейфуллина; 2000-2011 гг. – доцент, профессор ЕНУ им. Л.Н.Гумилева; 2011-2014 гг. ведущий научный сотрудник Тюркской академии МОН РК.</p>	<p>Публикации (избранные): Исторические изменения звуков. Монография (на каз.яз.).–Астана: ЕНУ, 2003.–197 с.; Моносиллабические основы древнетюркских и современных кипчакских языков. Монография (на каз.яз.). –Алматы, 2007.–355 с.; Историческое место казахского языка в системе тюркских языков. Монография (на каз.яз.). –Астана, 2011.–421 с.; Лингвофилософская основа древнетюркских памятников. Монография(на каз.яз.). – Астана, 2011.–319 с.; Морфологическая система древнетюркских письменных языков. Монография (на каз.яз.). –Астана, 2014. –336 с. (Соавт.: Түймебаев Ж., Ескеева М.); История формирования казахского языка. Монография (на каз.яз.). I том (2 книга). – Алматы, 2013. I К.–450 с. II К. –440 с. (Соавт.: Сағындықұлы Б., Ескеева М., Досжан Р., Сабыр М., Сүйеркүл Б.); Историко-лингвистические основы тюркологии. Учебник (на каз.яз.).–Астана, 2015. –515с.(Соавт.:Түймебаев Ж.); Исторические основы казахской письменности). Учебное пособие (на каз.яз.). –Астана, 2002.–125 с.; Введение в тюркскую филологию. Учебное пособие (на каз.яз.). –Астана, 2004. –144 с.; Лингвистическая тюркология.Учебно-метод.пособие. (на каз.яз.). –Астана, 2015.–173 с. (Соавт.: Түймебаев Ж., Ескеева М., Сағидолда Г.); Binary-opposition relations and language representants between concepts in the language of the ancient turks // Turkic almanac. –Astana: Turkic Academy, 2012. –P. 360-374; V model forms in the monosyllabic system of Turkic languages // Nemzetközi Czuczor-Fogarasi konferencia. Budaörs, 2012. – P.205-211; Sarı Uyurlar. Tehlikedeki diller–Türk dilleri. Journal of endangered languages-turkic languages/Cilt/volume 2, yaz/Summer 2013.–S.103-145 (ortak yazar: Sagydolda G.); Türkolojinin Tarihi Dilbilimsel Esasları.–Алматы: Қазығұрт, 2017. –456 s. (Tümebayev J.,Eskeyeva M); Қазақ және карақалпақ тілдерінің салыстырмалы грамматикасы. – Алматы: Қазығұрт, 2018.– 248 б.(Түймебаев Ж.,Ескеева М.,Абдиназимов Ш.); Қазақ және башқұрт тілдерінің салыстырмалы грамматикасы. – Алматы: Қазығұрт, 2018.– 270 б.(Түймебаев Ж., Ескеева М.,Усманова М.); Мәңгілік ел идеясын дамытудың лингвистикалық негіздері. –Алматы: Қазығұрт, 2017. – 360 б. (Түймебаев Ж.,Ескеева М.,Сағидолда Г.); Туркестан – колыбель духовности. Лингво-краеведческая энциклопедия. Третья книга. –Нұрсұлтан, Нұрнама, 2019. –508 с. (Кожа М., Турсын Х. Сағидолда Г., Ескеева М., и др.)</p>
<p>Награды:</p> <p>"Лучший преподаватель вуза Республики Казахстан – 2008»; "Лучший преподаватель вуза Республики Казахстан-2015"; Золотая медаль Ассамблеи народа Казахстана «Бірлік» (12.12.2019 г.); Юбилейная медаль» Ассамблее народа Казахстана 25 лет " (03.07.2020 г.); Медаль Ассамблеи народа Казахстана «Мейірім» (15.10.2020 г.); Медаль «За заслуги Южно-Казахстанской областью» (05.05.2018 г.) 4.</p>	

Yeskeyeva Magripa

Doctor of Philology,
Professor of the Department of
Turkology

Contact information:

email: yeskeyeva_mk@enu.kz

Mobile: +77011512080

Academic degree, Scientific School: doctor of philology, speciality 10.02.06 – turkic languages. Д.53.38.01 Dissertation Council of National Science Academy of the RK Institute of Linguistics named after A.Baitursynuly. 1984 – Kazakh State University named after S.M.Kirov, Philology Faculty.

Scientific interests: in the field of Turkic studies: the language of ancient Turkic written monuments, linguistic-philosophical, and ethnolinguistic-culturological aspects of investigating the language of ancient monuments, the history of Turkic languages, the problems of studying the monosyllabic roots and bases; historical lexicology of the Altaic languages; in the field of the Kazakh Linguistics: historical grammar, phono-morphological semantics; problems of development of state language in Kazakhstan and methodics of teaching.

Research Grants:

2009-2011 researcher and executer of the part «Phonetic-phonology system of the language of J.Balasaguni’s “Kudtaglu biligi”» of the project “Theoretical and methodological research of the language of J.Balasaguni’s monument “Kudtaglu biligi”” (supervisor professor B.Sagindikuli), Kazakh National University named after Al-Farabi approved by Ministry of Education and Science of the RK (№ FI 661384) and 2010-2013 works as an executer of the part “Turkic written monuments are the beginning of Kazakh language writing in the V-VII centuries” of the scientific project “History of Kazakh language foundation” (supervisor professor B.Sagindikuli) supported by the social fund «Developing the culture». 2010 works on the project «Theoretical and methodological basis of Turkology» (supervisor professor Sh.Ibraev) approved by Ministry of Education and Science of the RK, Kokshetau State University named after Sh.Ualikhanov; 2010 works on the scientific project «Language of world Kazakh: process of development of Kazakh language in distant and near foreign countries» (supervisor professor Sh.Ibraev), approved by Ministry of Education and Science of the RK; "Interaction Among Higher Educational Systems of Turkic Language States: A Complex of Common textbooks of Linguistic Turkic Studies"(2015-2017); “Paremiology as a source of revival of spiritual values: applied aspect of comparative studies Turkic proverbs and sayings» (2020-2020)

Read courses: «Basis of Turkology», «Language of Orhon-Enisei monuments», «Language of Turkic written monuments in the middle ages», «Etymological basis of Turkic lexics», «Comparative Grammar of Turkic languages».

Professional experience:

<p>2014 – present, Professor of the Department of Turkology; 1984-1993 – Junior scientific editor of the main editorial office of the Kazakh Soviet Encyclopedia; 1993-1999 – teacher of the Department of practical Kazakh language Almaty state University named after Abai; 1999-2000 – teacher of Department of Kazakh Akmola agrarian University. S. Seifullin; 2000-2011 – associate Professor, Professor Eurasian national University named after L. N. Gumilyov; 2011-2014 – leading researcher of the Turkic Academy Ministry of education and science of the Republic of Kazakhstan.</p>	<p>Publications (selected): Historical phonetical changes. Monography. –Astana: ENU, 2003.-197 p. (in Kazakh); Monosyllabic basis of ancient Turkic and modern kipchak languages. Monography –Almaty: Aris, 2007. –360 p. (in Kazakh); Historical place of Kazakh language in the system of Turkic languages. Monography. –Astana: Saryarka, 2011. – 420 p. (in Kazakh); Linguistic and philosophical basis of the ancient Turkic written monuments. Monography. –Astana: Saryarka, 2011. – 319 p. (in Kazakh); Histori of Kazakh language formation. Collective monograph. II volume (co-authorship). Almaty: Aldongar MDK, 2013. I V. – 450 p. , II V. – 450 p. (in autor’s cooperation: Sagyndykuly B., Sabyr M., Doszhan R.) (in Kazakh); Morpological structure of old Turkic written monuments (VII-IX C.). Monography. –Astana: Prosper Print, 2013. – 336 p. (in autor’s cooperation: Tuymebaev Zh.) (in Kazakh); Valuable heritage. Turkic anthology. –Astana: Saryarka, 2012. –568 p. (in complers cooperation); Historical basis of Kazakh writing. Manual. – Astana: ENU, 2002. –139 p. (in Kazakh); Introduction to Turkic philology. Manual. – Astana: ENU, 2004. –151 p.; Kazakh language. Manual. – Astana: Regis-T, 2001. –232 p. (in Kazakh); Binary-opposition relations and language représentants between concepts in the language of the ancient turks // Turkic almanac. –Astana: Turkic Academy, 2012. –P. 360-374; V model forms in the monosyllabic system of Turkic languages // Nemzetközi Czuczor-Fogarasi konferencia. Budaörs, 2012. – P.205-211; Sarı Uygurlar. Tehlikedeki diller–Türk dilleri. Jornal of endangered languages-turkic languages/Cilt/volume 2, yaz/Summer 2013.–S.103-145 (ortak yazar: Sagydolda G.); Türkolojinin Tarihî Dilbilimsel Esasları.–Алматы: Қазығұрт, 2017. –456 s. (Tümebayev J.,Eskeyeva M) (in Turkish); Comparative grammar of the Kazakh and Karakalpak languages. Almaty: Kazygurt, 2018. - 248 P. (Tuimebayev zh., Eskeeva M., Abdinazimov Sh.) (in Kazakh); Comparative grammar of the Kazakh and Bashkir languages. Almaty: Kazygurt, 2018. - 270 P. (Tuimebayev zh., Eskeeva M.,Usmanova M.) (in Kazakh); Linguistic bases of the development of the idea"Mangilik El". Almaty: Kazygurt, 2017. - 360 P. (Tuimebayev zh., Eskeeva M., Sagidolda G.) (in Kazakh); Turkestan – the cradle of spirituality. Logal-linguistic enciklopedia. Fouth book. –Nur-Sultan: Nurnama, 2019. –496 s.(Kozha M., Tursun N., Sagidolda G., Yeskeyeva M., e.t)</p>
<p>Awards:</p> <p>"The best teacher of higher education institution of the Republic of Kazakhstan – 2008"; "Best University teacher of the Republic of Kazakhstan-2015"; the gold medal of the Assembly of peoples of Kazakhstan "Birlik" (12.12.2019); anniversary medal" the Assembly of people of Kazakhstan of 25 years " (03.07. 2020); Medal of the Assembly of people of Kazakhstan "Meyirim" (15.10.2020); Medal "For merit in the South Kazakhstan region" (05.05.2018)</p>	